ECLI:LV:AT:2021:0930.C30626919.15.S
Lieta Nr. C30626919, SKC-209/2021
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

S P R I E D U M S

Rīgā 2021. gada 30. septembrī

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Kristīne Zīle,
senatore Anda Briede,
senatore Ināra Garda

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 22. septembra spriedumu /pers. B/ prasībā pret /pers. C/ un SIA „Fenix property" par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu un ķīlas atzīmes dzēšanu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/ cēla tiesā prasību pret /pers. C/ un SIA „Fenix property" par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu un ķīlas atzīmes dzēšanu, kurā lūdza:

1) atzīt par spēkā neesošu no noslēgšanas brīža 2017. gada 17. septembrī starp /pers. C/ un SIA „Fenix property" noslēgto aizdevuma līgumu;

2) dzēst nekustamajam īpašumam /adrese/, reģistrēto pirmās kārtas hipotēku.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi un pamatojums.

[1.1] Prasītājs un viņa brālis 1979. gadā katrs mantoja nekustamā īpašuma /adrese/, ½ domājamo daļu.

/pers. C/ 2015. gada /datums/ izsolē iegādājās prasītāja brālim piederošo ½ domājamo daļu.

[1.2] Starp SIA „Fenix property" un /pers. C/ 2017. gada 17. septembrī noslēgts aizdevuma līgums, saskaņā ar kuru atbildētājai izsniegts aizdevums 3 400 EUR apmērā, ar atmaksas termiņu līdz 2019. gada 1. oktobrim, paredzot aizdevuma lietošanas maksu 100 EUR mēnesī jeb 2 400 EUR par visu periodu. Minēto saistību izpildes nodrošināšanai 2017. gada 17. septembrī noslēgts ķīlas līgums, saskaņā ar kuru /pers. C/ ieķīlāja viņai piederošo nekustamā īpašuma/adrese/,
½ domājamo daļu.

[1.3] Ar Zemgales rajona tiesas 2018. gada 1. marta spriedumu civillietā Nr. C15155116 izbeigts nekustamā īpašuma /adrese/, kopīpašums, /pers. C/ piederošā nekustamā īpašuma ½ domājamā daļa nodota prasītājam, par ko viņam divu mēnešu laikā jāizmaksā kompensācija 1 300 EUR.

[1.4] Atbildētāju 2017. gada 17. septembra aizdevuma līgums noslēgts trešo personu maldināšanai, ar vēlmi nepamatoti izkrāpt no prasītāja 6 500 EUR. Darījums slēgts pretēji labiem tikumiem, par ko liecina: 1) maksa par aizdevuma lietošanu, kas ir lielāka par pašu aizdevumu (2 400 EUR jeb 35% gadā, bet kredītiestāžu noteiktā likme ir aptuveni 3%); 2) civillietā Nr. C15155116 netika iesniegti pierādījumi par aizdevumu un hipotēku; 3) aizdevuma un hipotēkas līgums slēgti nekustamā īpašuma iegādei, kas ir pretrunā ar /pers. C/ sākotnēji norādīto, ka viņas rīcībā ir pietiekoši līdzekļi, lai iegādātos visu īpašumu; 4) aizdevuma izsniegšanas mērķis, proti, saistību izpilde pret /Nosaukums/ Republikas pilsoni */pers. G/*, apšaubāma šīs personas eksistence un pazīšanās ar /pers. C/; 5) SIA „Fenix property" 2017. gada pārskatā netiek uzrādītas no apstrīdētā aizdevuma līguma izrietošās saistības; 6) SIA „Fenix property" darbības veids ir sava vai nomātā nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana, kam nav raksturīga aizdevumu izsniegšana; 7) aizdevuma darījumam nav ekonomiskā pamatojuma, jo /pers. C/ rīcībā bija finanšu līdzekļi nekustamā īpašuma iegādei izsolē. Atbildētājas īpašumā ir 14 nekustamie īpašumi, lielākā daļa no kuriem iegūti izsolē. Arī ķīlas līgumam nav ekonomiskā pamatojuma, jo hipotēka 6 500 EUR būtiski pārsniedz SIA „INTERBALTIJA" 2016. gada 5. decembra atzinumā norādīto nekustamā īpašuma ½ domājamās daļas piespiedu atsavināšanas vērtību 1 200 EUR.

Minētie apstākļi liecina gan par /pers. C/ negodprātību kopīpašuma daļas iegādē, ar nolūku izstumt no kopīpašuma prasītāju, gan arī par atbildētāju saskaņotām darbībām, noslēdzot apstrīdēto aizdevuma līgumu un uz tā pamata reģistrējot hipotēku. Līdz ar to pastāv pamats darījuma atzīšanai par spēkā neesošu.

[1.5] Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 1415. un 1438. pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 9. marta spriedumu prasība noraidīta.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[2.1] Pierādījums samaksas izdarīšanai, atbilstoši Civillikuma 1838. pantam ir paraksts aizdevuma līgumā un nostiprinājuma lūgumā par ķīlas atzīmes reģistrēšanu, un lietā nepastāv strīds, ka ķīlas atzīme zemesgrāmatā tika reģistrēta.

Atbildētājas kā darījumu dalībnieces aizdevuma un ķīlas līgumu neapstrīdēja. Līdz ar to vienojās par darījuma priekšmetu, nosakot darījuma sastāvdaļas, bet apstāklis, ka kāds no līguma punktiem vairāk saista aizdevuma ņēmēju, piemēram, nosakot aizdevuma lietošanas maksu, ir līdzēju griba, kas neliecina par līguma fiktīvo dabu.

[2.2] No Zemgales rajona tiesas 2018. gada 1. marta sprieduma lietā Nr. C15155116 redzams, ka minētās lietas materiālos bija iesniegti noslēgtie līgumi, tātad prasītājs bija par šiem līgumiem informēts.

Nav pamata uzskatīt, ka /pers. C/ rīcība, saņemot aizdevumu, būtu uzskatāma par neatļautu vai nepieklājīgu darbību, tā attiecas tikai vienīgi uz

darījuma dalībnieka subjektīvo vēlmi slēgt darījumu un uzņemties saistības.

[2.3] Prasītāja subjektīvs redzējums par /pers. C/ kā pensionāres spēju uzņemties aizdevuma saistības, personīgu pazīšanos ar */pers. G/*, pilnvarotās personas darbībām, neietekmē noslēgto darījumu tiesiskumu. Tāpēc tiesa, ievērojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņu, ka no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta izriet tiesas pienākums argumentēt spriedumu, bet tas nav saprotams kā prasība detalizēti atbildēt uz jebkuru argumentu (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994. gada 19. aprīļa sprieduma „Van de Hurk v The Netherlands" (iesnieguma Nr.16034/90) 61. punktu*), šīm norādēm vērtējumu nesniedz.

[2.4] Griba piemīt tikai līgumslēdzējas pusei, un to raksturo puses subjektīvas darbības, bet vispirmām kārtām puses izteikumi un vārdi. Apstākļos, kad līgumslēdzēji apgalvo, ka darījums ir patiesi gribēts, nav pamata uzskatīt, ka Civillikuma 1438. panta izpratnē pušu brīva griba nepastāv, bet izteikta tikai izskata pēc.

Apstāklis, ka SIA „Fenix property" nenorādīja saistības ar /pers. C/ 2017. gada pārskatā, nemaina saistību likumību, jo bilancē norādītās ziņas rada atbildību pret nodokļu administrēšanas iestādi, nevis pret darījuma dalībnieku. Tādējādi lietā nav konstatējami pierādījumi tam, ka apstrīdētā aizdevuma līguma noslēgšana būtu uzskatāma par neatļautu un nepieklājīgu darbību, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu, un tādējādi nav konstatējams Civillikuma 1415. panta piemērošanas pamats.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2020. gada 2. septembra spriedumu prasību noraidīja.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] Pirmās instances tiesas sprieduma argumentācija ir pareiza, apgabaltiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 432. panta piekto daļu tai pievienojas.

[3.2] Lietā nav konstatējams, ka līdzēji nevēlējās apstrīdētā aizdevuma līguma tiesisko seku iestāšanos. Proti, ka /pers. C/ nevēlējās aizdevumu saņemt un SIA „Fenix property" nevēlējās aizdevumu izsniegt. Ievērojot to, ka lietas Nr. C15155116 par kopīpašuma izbeigšanu izskatīšanas laikā prasītājs bija informēts par noslēgto aizdevuma līgumu, nevar atzīt, ka atbildētāji maldināja trešās personas, tajā skaitā prasītāju, radot formāli tiesisku šķērsli kopīpašuma izbeigšanai. Līdz ar to nav konstatējams Civillikuma 1438. panta piemērošanas pamats, un nav iemesla atzīt par spēkā neesošu apstrīdēto aizdevuma līgumu.

[3.3] Civillietas Nr. C15155116 ietvaros SIA „Fenix property" nostiprināta pirmā hipotēka, pamatojoties uz 2017. gada 17. septembra aizdevuma līgumu. Prasītājs nelūdza atzīt ķīlas līgumu par spēkā neesošu, līdz ar to nav pamata vērtēt minētā darījuma tiesiskumu un līdzēju vēlmi šādu darījumu noslēgt.

/pers. C/ neizpildīja 2017. gada 17. septembra aizdevuma līgumā norādītās saistības, tātad nepastāv pamats ķīlas tiesības atzīmes dzēšanai. Līdz ar to prasība par pirmās kārtas hipotēkas dzēšanu nekustamajam īpašumam /adrese/, noraidāma.

[3.4] Nepamatota ir prasītāja atsaukšanās uz Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2019. gada 21. augusta noteikumiem Nr. 135 „Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveides normatīvie noteikumi", jo tie ir saistoši kredītiestādēm, maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm, privātajiem pensiju fondiem, ieguldījumu brokeru sabiedrībām, ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem, apdrošināšanas sabiedrībām, apdrošināšanas starpniekiem, pārapdrošināšanas sabiedrībām un visu šo subjektu dalībvalstu un trešo valstu filiālēm Latvijas Republikā, kā arī krājaizdevu sabiedrībām.

[3.5] Konstatējot aizdevuma līguma neatbilstību Civillikuma 1438. pantam, tiesai nav pamats sniegt vērtējumu /pers. C/ īpašuma tiesībām uz citiem nekustamajiem īpašumiem vai SIA „Fenix property" saimnieciskajai darbībai. Tāpat nav pamata aizdevuma līgumā pielīgtās procentu likmes salīdzināt ar kredītiestāžu procentu likmēm, ievērojot pušu brīvību līgumu noslēgšanā.

[4] Kasācijas sūdzībā prasītājs /pers. B/ lūdza spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Pārkāpts Civilprocesa likuma 8. un 97. pants, 193. panta piektā daļa, jo tiesas secinājumi nav balstīti uz apstākļu, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, vispusīgu pārbaudi un prasītāja iesniegto pierādījumu juridisko novērtējumu.

Darījumu apstrīdēšanas kritēriji iedalāmi objektīvajos un subjektīvajos. Minētā atziņa attiecināma uz jebkuru lietu, kurā tiek apstrīdēts darījums.

Objektīvie kritēriji balstās uz konstatējamiem un pierādāmiem faktiem (Civillikuma 1934. panta izpratnē aizdevuma līguma spēkā esamības priekšnoteikums ir naudas vai citu atvietojamu lietu nodošanas fakts; primāri par aizdevuma attiecību pastāvēšanu liecina rakstveidā noformēts aizdevuma līgums, kurā puses ar parakstiem apliecina aizdevuma došanas un saņemšanas faktu). Taču praksē var būt apstākļi, kas nonāk pretrunā vai vismaz rada pamatotas šaubas par to, vai naudas vai citu atvietojamu lietu nodošanas fakts patiešām notika. Izskatāmajā lietā ir pierādījumi, kas satur acīmredzamas pretrunas, tāpēc tiesai bija pienākums pamatot, kāpēc tā vienam pierādījumam (aizdevuma līgumam un līdzēju rakstveida paskaidrojumiem) deva priekšroku salīdzinājumā ar citu (SIA „Fenix Property" gada pārskatam par 2017. gadu), kas nav darīts.

Apgabaltiesa nepamatoti pievienojās pirmās instances tiesas secinājumam, ka aizdevuma saistību nenorādīšana gada pārskatā nemaina saistību likumību, jo bilancē norādītās ziņas rada atbildību pret nodokļu administrēšanas iestādi, nevis pret darījuma dalībnieku. Šāds arguments nav balstīts tiesību normās.

Tiesa nepamatoti aprobežojās ar atbildētāju rakstveida paskaidrojumos norādīto par gribas izteikumu aizdevuma sakarā, nepieprasot paskaidrojumus par aizdevuma izsniegšanas apstākļiem un aizdevuma saistību nenorādīšanu sabiedrības gada pārskatā. Spriedums nesatur argumentāciju par Civillikuma 1934. pantā noteikto apstākļu esamību, kas vienlaikus izslēdz Civillikuma 1415. pantā noteikto apstākļu pastāvēšanu – ka aizdevuma līguma un ķīlas līguma mērķis nebija pretējs likumiem un labiem tikumiem.

Subjektīvie kritēriji darījuma apstrīdēšanai ir balstīti uz pušu nodoma noskaidrošanu un vērtēšanu. Iesaistītajām pusēm ir pienākums skaidrot šos apstākļus, lai novērstu šaubas par viņu nelabticīgumu, bet tiesai ir pienākums lūgt šādus skaidrojumus sniegt.

[4.2] Tiesa nepareizi iztulkoja Civillikuma 1280., 1283. un 1309. pantā noteikto ķīlas institūtu, nepamatoti atsakoties vērtēt lietas apstākļus par hipotēkas nostiprināšanu zemesgrāmatā apstrīdētā aizdevuma saistību nodrošināšanai. Ķīlas līguma spēkā esamība ir tiešā veidā saistīta un atkarīga no aizdevuma līguma spēkā esamības.

[4.3] Prasītājs norādīja uz lietas materiālos ietvertajām ziņām par faktiem, kas savstarpējā kopsakarā liecina par līguma fiktīvo raksturu (sk. prasības pieteikuma 1.-4. punktu un apelācijas sūdzības 3. punktu). Šīs ziņas ir pierādījumi, kurus tiesai bija jānovērtē atbilstoši Civilprocesa likuma 97. panta pirmās daļas un 93.panta prasībām.

Tiesa nevērtēja Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2019. gada 21. augusta noteikumus Nr. 135 „Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveides normatīvie noteikumi" kā pierādījumu darījumu neīstumam, tā pārkāpjot Civilprocesa likuma 5. panta piekto, sesto daļu un 97. pantu.

[4.4] Tiesa nepareizi piemēroja Civillikuma 1438. pantu, norādot, ka, ja aizdevuma līguma slēdzēji ir informējuši prasītāju par aizdevuma un ķīlas līgumu, tad tas nozīmē, ka tie nav maldinājuši prasītāju par aizdevuma līguma esamību. Nav ņemts vērā Civillikuma 1441. pants. Maldināšana konkrētajā gadījumā izpaužas informēšanā par patiesībai neatbilstošiem faktiem, jo aizdevuma attiecības faktiski nepastāv.

[4.5] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 13. septembra lēmumu apmierināts prasītāja pieteikums par prasības nodrošināšanu. Pirms tam gan Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 10. jūlija lēmumā, gan Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 10. septembra lēmumā atzīts, ka prasības apmierināšanas iespējamība ir pirmšķietami lielāka par tās noraidīšanas iespējamību. Līdz sprieduma taisīšanai lietā pierādījumu kopums nav mainījies, taču tiesu secinājumi ir pretēji.

[5] Atbildētāji/pers. C/ un SIA „Fenix property" paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību norādījuši, ka uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma
473. panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[7] Ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesa, izlietodama Civilprocesa likuma 432. panta piektajā daļā paredzētās tiesības, pievienojusies pirmās instances tiesas sprieduma argumentācijai, prasības noraidīšanas pamatojums tiks vērtēts abu instanču tiesu spriedumos ietverto apsvērumu kontekstā.

[8] Jebkuras lietas izskatīšanā svarīgs ir tās rezultāts – taisnīgs spriedums (sk. *Satversmes tiesas 2014. gada 9. janvāra sprieduma lietā Nr. 2013-08-01 11.punktu*). Tiesas spriešanas pamatuzdevumu – atrast taisnīgāko un lietderīgāko strīda risinājumu – nevar atzīt par izpildītu tad, ja spriedumā izdarītie secinājumi netiek balstīti uz apstākļu, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, vispusīgu pārbaudi un pušu iesniegto pierādījumu objektīvu juridisko novērtējumu, kā to prasa Civilprocesa likuma 8. un 97. panta, 193. panta piektās daļas normās noteiktie priekšraksti. Proti, tiesas pienākums ir pamatot spriedumu, sniedzot izvērstu, nepārprotamu juridisko argumentāciju, kurā atspoguļots konkrētā strīda atrisināšanai piemērojamo materiālo tiesību normu izvēles process, sākot ar lietā būtisku faktisko apstākļu noskaidrošanu, kas balstīta uz pierādījumu objektīvu novērtējumu to kopumā, un beidzot ar loģiskā secībā izdarīta gala slēdziena formulēšanu. Šajā ziņā Senāts pievienojas juridiskajā literatūrā paustajam viedoklim, ka: „[..] svarīgi, lai nolēmuma motīvu daļā ietvertā informācija, arī argumentu un pretargumentu vērtējums, viena vai otra argumenta noraidīšanas iemesli un izvērtēšanas kritēriji, pēc iespējas pilnīgāk un saprotamāk atspoguļotu tiesneša domu gaitu. Pilnīgs tiesneša domu gaitas izklāsts ikvienam nodrošina iespēju saskatīt lēmuma iemeslus un novērtēt risinājuma objektivitāti un pareizību." (sk. *Gaidele I. Nolēmumu argumentācija: teorija un prakse. Likums un tiesības, 2002, 4.sēj., Nr. 36, 241.lpp.*).

Tātad tiesas pienākums, izšķirot jebkuru strīdu, ir vispusīgi izvērtēt, vai pušu norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu, un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem.

Juridiskajā literatūrā atzīts, ka „[..] tiesa še vispirms konstatē, vai prāvnieku (galvenā kārtā prasītāja) uzdotie apstākļi, uz kuriem pamatoti pušu prasījumi, izrādījušies par patiesiem un kādas juridiskas sekas likums saista ar noskaidrotiem apstākļiem" (sk. *Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: autora izdevums, 1933, 431.lpp.*). Civilprocesa likuma 193. panta piektā daļa, kura noteic, ka sprieduma motīvu daļā norāda lietā konstatētos faktus, pierādījumus, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumentus, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi, kā arī normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījusies, un konstatēto lietas apstākļu juridisko novērtējumu, nozīmē to, ka tiesas konstatētie faktiskie apstākļi, veicot to juridisko analīzi, ir jāietver kādas konkrētas tiesību normas sastāvā.

Senāts, piekrītot kasācijas sūdzības iesniedzēja argumentiem (*sk. kasācijas sūdzības 1., 2. punktu*), konstatē, ka apelācijas instances tiesa šo uzdevumu nav izpildījusi, jo pārbaudāmajā spriedumā iekļautos apgalvojumus, kas nebalstās uz prasības pamatošanai iesniegto pierādījumu objektīvu izvērtējumu kopsakarā ar materiālo tiesību normām par darījumu atzīšanu par fiktīvu un spēkā neesošu, nevar uzskatīt par pienācīgi veiktu lietas apstākļu juridisko kvalifikāciju.

[9] Senāts jau iepriekš ir norādījis, ka „darījumiem, kurus apstrīd kā fiktīvus, īpatnība ir tā, ka, tos noslēdzot, ir ievērotas visas formālās prasības, lai piedotu ticamību noslēgtajam līgumam, kaut gan dalībnieku patiesais nodoms nav bijis civiltiesiski saistīties. Tiešu pierādījumu darījumu fikcijai parasti nav, bet, ja tādi arī ir, tad tikai pie pašiem apstrīdētā darījuma dalībniekiem. Šādos gadījumos slēdzienu par līguma fiktīvo raksturu var izdarīt no tādiem apstākļiem, kas saistīti ar noslēgto darījumu un dalībnieku rīcību, tikai to kopumā, kuros saskatāmas savstarpējas sakarības, kas neatstāj vietu šaubām par nodomu, ar kādu līgums slēgts. Vērtējot faktus selektīvi, nevar gūt pareizu, objektīvai realitātei atbilstošu priekšstatu par strīda apstākļiem" (sk. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 28. maija sprieduma lietā SKC-82/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0528.C04219514.1.S) 7.1. punktu*).

Tādējādi tiesai bija pienākums izvērtēt prasītāja norādītos apstākļus, kas viņa ieskatā liecina par darījuma fiktīvo raksturu, to savstarpējā kopsakarībā un attiecināmībā. Lai noskaidrotu lietas patiesos apstākļus, fakti ir jāvērtē to kopumā, nevis izolēti. Atsevišķu faktu atlase un to kļūdaina interpretācija neļauj atklāt patiesību. Atsevišķi fakti, izrauti no kopsakarības, zaudē pierādījuma spēku (sk. *A.Līcis. Prasības tiesvedība un pierādījumu. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 80.-83.lpp.*).

[9.1] Prasītājs gan prasības pieteikumā (sk. prasības pieteikuma 1. - 4. punktu), gan apelācijas sūdzībā (sk. apelācijas sūdzības 3. punktu) bija norādījis vairākus apstākļus, kas viņa ieskatā liecina par 2017. gada 17. septembrī noslēgtā aizdevuma līguma fiktīvo raksturu, iesniedzot arī savā rīcībā esošos pierādījumus. Šie apstākļi veido celtās prasības pamatu un tādējādi tie bija pārbaudāmi kopsakarā ar iesniegtajiem pierādījumiem. Tomēr spriedumā nav atrodams prasītāja iesniegto pierādījumu, uz kuriem balstīti viņa argumenti, vērtējums, kas liecina, ka tiesa lietas apstākļu skaidrošanu veikusi selektīvi, nevis to kopsakarībā, kas liedz gūt pareizu, objektīvai realitātei atbilstošu priekšstatu par izskatāmo strīdu. Šī iemesla dēļ nav skaidrs, kādēļ prasītāja iesniegtie pierādījumi nav ņemti vērā vai kādēļ tie noraidīti kā nederīgi prasītāja minēto apstākļu un viņa tiesību aizskāruma pamatošanai.

Vienlaikus Senāts norāda uz nevietā izmantoto Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994. gada 19. aprīļa sprieduma „Van de Hurk v The Netherlands" (iesnieguma Nr. 16034/90) 61. punktā ietvertā atziņa neatbrīvo tiesu no Civilprocesa likuma 8. panta pirmajā daļā paredzētā pienākuma izvērtēt prasības pamatā norādītos apstākļus, tostarp par /pers. C/ kā pensionāres spēju uzņemties aizdevuma saistības, personīgu pazīšanos ar */pers. G/*, kā arī pilnvarotās personas darbībām, ar kuriem prasītājs pamatojis apstrīdēto darījumu fiktīvo raksturu.

Atsaukdamās savā spriedumā uz Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 28. maija spriedumu lietā Nr. SKC-82/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0528.C04219514.1.S) un Senāta 2020. gada 9. marta spriedumu lietā Nr. SKC-79/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0309.C17130915.4.S), apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā būtiskāko, kas no šiem abiem nolēmumiem izriet – Senāta

uzsvērto tiesas pienākumu izvērtēt celto prasību pamata faktus un pierādījumus, tādējādi noskaidrojot lietas apstākļus, kas šādu kategoriju lietās ietilpst pierādīšanas priekšmetā, un līdz ar to gūstot pareizu, objektīvai realitātei atbilstošu priekšstatu par izskatāmo strīdu.

Tādējādi tiesa, kā tas pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā, nav izpildījusi Civilprocesa likuma 97. panta pirmās un trešās daļas un 193. panta piektās daļas prasības.

[9.2] No pārbaudāmā sprieduma redzams, ka tiesa galveno nozīmi piešķīrusi apstāklim, ka prasītājam bija zināms par 2017. gada 17. septembrī noslēgto aizdevuma līgumu, tādējādi secinot, ka atbildētāji nav maldinājuši trešās personas, tajā skaitā prasītāju, un pamatojusi to ar lietas gaitā atbildētāju sniegtajiem paskaidrojumiem, ka noslēgt aizdevuma līgumu bijusi darījuma dalībnieku patiesā griba (sk. *pārbaudāmā sprieduma 11. punktu*). Vienlaikus nekādus pierādījumus, kas atspēkotu prasītāja minētos apstākļus un iesniegtos pierādījumus, atbildētāji nav iesnieguši, vien atsaukušies uz pašu apstrīdēto aizdevuma līgumu. Līdz ar to tiesa bez jebkāda pamata devusi priekšroku nepārbaudītiem un nepierādītiem atbildētāja argumentiem. Turklāt, ir jāņem vērā, ka šajā situācijā tieši atbildētājiem ir pienākums pierādīt aizdevuma un secīgi ķīlas līguma noslēgšanas patieso nolūku un mērķi, atspēkojot prasītāja izvirzītos iebildumus par darījuma fiktīvo raksturu.

Kasācijas instances tiesas judikatūrā nostiprināta atziņa, ka Civilprocesa likuma 432. panta piektās daļas noteikumi neatbrīvo apelācijas instances tiesu no pienākuma izskatīt lietu pēc būtības tādā apjomā, kā lūgts apelācijas sūdzībā (sk. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. SKC – 136/2014 (C27190508) 7.1.punktu*).

Apelācijas sūdzībā izvirzītie iebildumi pret pirmās instances tiesas spriedumā iekļauto pamatojumu, kā arī norādījumi par procesuālo tiesību normu pārkāpumiem apelācijas instances tiesai ir jāizvērtē, argumentējot, kādēļ tie noraidīti (..). Apelācijas instances tiesai spriedumā nav niansēs jāpārraksta apelācijas sūdzības saturs, bet atbilstoši celtās prasības priekšmetam un pamatam jānorāda uz tajā iekļautajiem lietas pareizai izspriešanai būtiskiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem (sal. *Senāta 2012. gada 28. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-1594/2012 tēze*). Tādējādi likumā paredzētā iespēja pievienoties pirmās instances tiesas nolēmuma motivācijai ļauj apelācijas instances tiesai neatkārtot tos argumentus, kurus iepriekš jau norādījusi pirmās instances tiesa un kurus apelācijas instances tiesa atzinusi par pilnībā pietiekamiem, kā arī pareiziem. Tomēr tas nenozīmē, ka apelācijas instances tiesa, piemērojot Civilprocesa likuma 432. panta piektās daļas normas, tiek atbrīvota no pienākuma sniegt atbildes uz apelācijas sūdzības iesniedzēja argumentiem, kuri ir būtiski no tiesību viedokļa, ja uz šiem argumentiem nav atbildēts pirmās instances tiesas spriedumā.

Konkrētajā gadījumā, pirmās instances tiesa ir skaidri norādījusi, ka tā nevērtē vairākus prasības pamata apstākļus (sk. *šī sprieduma 2.3.punktu*). Apelācijas instances tiesa, pievienojoties zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai, ir radījusi situāciju, kad prasība pēc būtības pilnā apjomā nav izskatīta.

Kasācijas sūdzībā norādītie procesuālo tiesību normu pārkāpumi atzīstami par būtiskiem, jo varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas un tādēļ ir pietiekams pamats pārsūdzētā sprieduma atcelšanai.

[10] Apkopojot teikto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Tā kā spriedums tiek atcelts, prasītājam saskaņā ar Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu atmaksājama drošības nauda.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu, 474. panta 2. punktu, 477. pantu, Senāts

nosprieda:

atcelt Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 22. septembra spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Atmaksāt /pers. B/ drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*) apmērā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore K. Zīle

Senatore A. Briede

Senatore I. Garda